

Otázka: Historie rybníkářství v Čechách a na Moravě

Předmět: Rybníkářství, Zeměpis

Přidal(a): Vb

Historie rybníkářství v Čechách a na Moravě

První skutečná historická zmínka dokládající existenci rybníků v Čechách je až v 10. století. V prstenci osad, obklopujících tehdejší Prahu, v roce 993. Její polohu nedaleko dnešního Karlova náměstí prozrazuje dodnes ulice Na Rybníčku. V průběhu roku 1998 byl v místě proveden záchranný archeologický průzkum tím se podařilo prokázat, že v lokalitě skutečně existoval nevelký průtočný rybníček (cca 6 x 12 m) zásobovaný vodou nedalekých vydatných pramenů. Tato vodní nádrž, ukrytá před zraky lidí dlažbou ulice, je zřejmě prvním historicky doloženým rybníkem v Čechách. Další informaci, tentokrát už přímo zmiňující rybník, přináší dodatek Kosmovy kroniky o založení Sázavského kláštera. Zpráva z roku 1034 informuje o smrti knížete Oldřicha a dále hovoří o tom, že kníže Břetislav I. daroval klášteru: „...okolní zemi až k lesu Strnonvíku, též ves Skramníky, jeden rybník a slup k lovení ryb, koupenu za 100 denárů, témuž opatu a jeho nástupcům pro spásu své duše k věčnému držení....“ Mezi řádkami můžeme dedukovat, že rybník věnovaný klášteru Břetislavem už existoval před datem darování, a dá se z ní také usuzovat, že první rybníky nevznikaly jen půdě církevní, ale též na pozemcích světských osob.

Církevní instituce byly vůdčí silou prvního období výstavby českých rybníků. Nepropadejme ovšem klamu, že všechny rybníky v Cechách v době od 10. do 14. století byly dílem klášterů. O nich se nám zachovalo nejvíc písemných dokladů, protože kláštery si nechávaly své majetky opakovaně potvrzovat a jejich archivy byly nejlépe vedeny. Už v této době však v Cechách vznikaly rybníky také na světské půdě. Jedním z nich je rybník Dvořiště, doložený písemnou zprávou z roku 1367, kdy Ježek Kosovy Lhoty a Lomnice nechal zatopit louky obyvatel sousedního Smržova. Z dalších můžeme jmenovat Bošilec. Za Lucemburků bylo České království politicky i hospodářsky na vzestupu. Král Jan sice nebyl dobrým hospodářem, jednu výhodu však českému rybníkářství přece jen poskytl. Při četných cestách po Evropě s dvořany viděli na

vlastní oči rybníční hospodaření v Německu a Francii. Viděli silné, kamenem vyztužené hráze rybníků může předpokládat, že znalost těchto technologií přivezli také do Čech. Následovala velká vlna zakládání rybníků ve druhé polovině 14. století, za vlády císaře a krále Karla IV. V roce 1342 zažil tehdy ještě mladý markrabě moravský Karel také do Čech. zničení Juditina mostu, jediného kamenného mostu v Praze. Ještě předtím, než v roce 1357 zahájil stavbu nového mostu, jistě přemýšlel o tom, jak podobným povodním budoucnosti zabránit. Připadl tak na jednoduchou a geniální myšlenku: stavba rybníků přinese několik efektů najednou – zkulturnění krajiny, výnos z chovu ryb, a navíc se omezí povodně. V této době se choval převážně kapr.

Mimořádně plodné období vlády císaře Karla IV vystřídaly Husité. Abychom husitům nekřivili a nepodezírali je z nějakého zaujetí vůči rybníkům, je třeba dodat, že v každém delším období válek, kdy zemí procházely armády hladových vojáků, docházelo k drancování venkovské krajiny včetně rybníků. Vojáci zkrátka potřebovali něco jíst a bylo lhostejné, zda měli praporu kalich nebo kříž. S tím, jak se situace ke konci husitských válek postupně stabilizovala, ubývalo nepřátel-docházelo k postupnému opravení rybníků.

Teprve po nástupu Vladislava Jagellonského na český trůn roku 1471 uzavření míru s Matyášem Korvínem roce 1479 začala situace v království přát dalšímu rybníčnímu podnikání. Nová společenská vrstva zbohatlíků začala v další generaci na svých panstvích čile podnikat. Jedním z oborů, které přinášely nejvyšší zisk, bylo právě rybníkářství. Zlatý věk rybníkářství začal v českých zemích koncem 15. a pokračoval po celé 16. století. V té době dochází k bouřlivé výstavbě rybníků. Namísto individuálních rybníků se po celých Čechách, na Moravě i ve Slezsku začínají stavět celé rozsáhlé rybníční soustavy. Odhaduje se, že koncem 16. století zde existovalo kolem 25 tisíc rybníků o celkové výměře kolem 180 tisíc hektarů (tedy více než trojnásobek současného stavu). Významnou osobností konce 15. století byl Vilém z Pernštejna, který na převzatém panství Hluboká nad Vltavou začal budovat rybníky a vytvořil v jižních Čechách první ucelenou rybníční soustavu s hlavním pětisethektarovým rybníkem Bezdrev. Zhruba ve stejné době začala vznikat další velká rybníční díla a soustavy v okolí Třeboně. Prozíraví Rožmberkové zde vybudovali desítky nových velkých rybníků. Vynikajícím rybníkářem v jejich službách byl Štěpánek Netolický, který vedle samotných rybníků začal v roce 1508 budovat i vodní osu třeboňské rybníkářské oblasti, 45 km dlouhou Zlatou stoku, která poté umožnila zřídit další velké rybníky – Opatovický, Horusický. Dalším jihočeským vynikajícím stavitelem rybníků byl Mikuláš Rutard, jehož rybníční soustava poblíž Chlumu u Třeboně patří k evropským unikátům pozdně středověkých vodohospodářských děl. Zejména odvážná stavba Staňkovského rybníka, nejhlubšího v Čechách, je dokladem jeho mistrovství. Nejznámější rybníkářskou renezanční postavou je však Jakub Krčín, regent všech rožmberských panství, které. Jeho přičiněním vznikly odvážné rybníční stavby; v roce 1584 se pustil do gigantické stavby rybníka Rožmberka.

Po válce 2. světové válce přešly rybníky do majetku státu, po organizačních peripetích vznikl státní podnik Státní rybářství, který jednoznačně ovládal veškerý chov ryb.

Po roce 1989 došlo k privatizaci bývalých podniků Státního rybářství, většinou na jejich základě vznikly akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným.